

RECENZÍÓ EGY MONOGRÁFIÁRÓL

Csapó 0001: Simon Phoenix (Wesley Snipes) az 1993-as Pusztító című filmben a 2032-ben virágkorát élő San Angeles város börtönéből a börtönőr kivájt szemgolyóját felhasználva játsza ki a biztonsági rendszer íriszszkennerét. Snit.

Csapó 0002: Jack Quinn (Jean-Claude Van Damme) az 1997-es Nyerő páros című filmben a Kolóniáról egy elmés (már-már Leonardo da Vinci-i) szerkezet segítségével szökik meg, amikor a napi kötelező ujjnyom ellenőrzést kijátssza biometrikus adatával rövid időre átveri a börtönőröket. Snit.

Csapó 0003-sok százig: bármely filmben, amelyben magasrangú, egyenruhás tiszték válságtanácskozáásra gyűlnek össze a főhadiszálláson, biztos, hogy egy ajtó csak tenyérskennelnyel nyílik. Az épület világtól elzárt részébe egy előzetesen regisztrált tenyér, egy piros futó lézerfény, majd egy zöld tenyérnyomat felvillanása enged bepillantást. Snit.

Fiatalként nézve a filmeket fel, sem tűntek ezek a pillanatok, mindössze azok hirtelen felvillanásként, mintegy flashként keltik fel a figyelmet, elsősorban nem is a mögöttes, tudományos tényen alapuló működési elvre koncentrálnak, hanem a hatásvadász módon történt alkalmazásával (hiszen a filmnek pontosan ez a lényege). Mára azonban elérkeztünk oda, hogy a régi filmes emlékek AHA élményként bevillanva szépen, mozaikról mozaikra haladva rakják össze azt a hatalmas puzzle-t, amely a biometriával kapcsolatos tudás mélyebb megismeréséhez vezethetnek.

Íme, végre elérhetővé vált egy olyan könyv, amely olvasmányossága mellett a hazai rendészeti szervek számára is hasznos és érdekes módon, előremutatóan ismerteti a biometrikus adatok felhasználásában rejlő lehetőségeket. Balla József, a Nemzeti Közszerkezet Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék vezetőjének „A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonságnövelő hatása a határ-, illetve közbiztonság alakulására” című, 2019-ben a Dialóg Campus Kiadó gondozásában Budapesten megjelent monográfiája egyben tudományos, hiteles, érdekes és szakmailag használható munka.

A monográfia ránézésre is „kellemes” terjedelmű a maga 190 oldalával. Ha túl vékony lenne, komolytalannak tekintenénk, ha nagyon vastag lenne, akkor nem vennénk a bátorságot, hogy belelapozzunk. Így kedvünk van hozzányúlni, táskánkba tenni, a vonaton olvasni, vagy csak belelapozni. Szemünk rögrön megakad néhány színes ábrán, táblázaton, fotón vagy okfejtő felsoroláson. Az is igaz, hogy a könyv nem egy regény, nem úgy kell olvasni, hogy első oldaltól folyamatosan, könyvjelzőzve az utolsó oldalig, hanem úgy jó, hogy bárhol beleolvashatunk, bármely rész érdekelhet minket, amelyet kiemelhetünk. Önmagában egy-egy fejezet is választ ad bizonyos kérdéseinkre. Itt nem tilos az, ami egy Agatha Christie regénynél igen: ne rögtön az utolsó oldal olvasásával kezd, mert akkor már tudod ki a gyilkos.

Ami számomra nagyon hasznos volt az olvasásnál, hogy már a 25. oldalon megtudtam mi az a biometria, ráadásul több helyről megközelítve, több forrásból összeszedve és végül szintetizálva. Ennek ismeretében teljesen másként olvasható a mű többi része is. Mindenkinek javaslom, hogy kezdje rögtön itt a könyvet. Üsse fel a 25. oldalt, olvassa el ezt a pár sort és csak utána nézze meg, hogy neve szerepel-e a forrásjegyzékben (bizonyítást nem igénylő közhitelű tény, hogy mindenkinek ez az első). Megéri így kezdeni, hiszen utána teljesen más szemmel fognak a többi fejezetre tekinteni.

A kötet önmagában logikus felépítésű. Jó felütéssel indít a bevezető rész, majd egy átfogó fejezetben képet kaphatunk a biometria „rejtőzködő jelenlétére” az Európai Unió egyik alapvíványának, a szabadság, biztonság és jog általi térség rendszerében. Az intézmény történetiségének idővonalát végigjárva az elmúlt évszázad ötvenes éveitől szinte a mai napig röviden és tényszerűen bemutatja a biometria jelentőségének „bújtatott” szerepét. A fejezet nem kíván egy újabb „Európai Unió története dióhéjban” rész lenni, hanem csak a legszükségesebb, sokak számára ismert események láncolatára felfűzve avat be minket bizonyos részletekbe.

Röviden visszatérve a bevezető részhez, külön érdemes kiemelni a közokirat-hamisítás módszereiben 1997 és 2017 között bekövetkezett változásokat, amelyek rövid elemzését a szerző sajátos, de helytálló megállapításaival egészíti ki. A rövid változáselemzés egyben előremutat a biometrikus adatok ellenőrzéséhez kapcsolódó elvárásokra is, így ennek függvényében jobban megérthető az ilyen adatok mérésével végzett ellenőrzés fontossága. Bevallom őszintén, sok úti okmányok fejlődésével kapcsolatos publikációt, kiadványt olvastam már, hosszabbat és rövidebbet is, így kicsit félve kezdtem hozzá ehhez a részhez. Kellemes meglepetésként ért azonban, hogy a monográfia ezzel foglalkozó része szorosan csak annyiban kapcsolódik a mű címéhez, amennyiben a biometrikus adatok úti okmányokban való megjelenése indokolja. Viszont pont ez az a tény, ami legalizálja ezen fejezet létét a mű első harmadában. Egy jól összeszedett részben olvashatunk egy kis történi áttekintést, amely fejezet önmagában is megállja a helyét összefoglaló publikáció gyanánt is. A fejezetben írtak nagyon jól rávilágítanak arra, hogy a biometria és a biztonság kéz a kézben kell, hogy járjon, hiszen a 2001-es, USA-t ért terrortámadást követően bevezetett intézkedések eredményeként megújuló okmányszerkezet (úti okmány és vízum) elődleges célja éppen a felhasználás konrollálása volt.

Már csak néhány kérdés maradt. Hogyan kapcsolódik az úti okmány és annak ellenőrzése a biometriához? Mi a hozzáadott érték alapja? Mi az a mozzanat, amely összeköti a két nagy rendszert? Erre egyértelmű és egzakt választ kapunk a könyv negyedik fejezetében. Ez a mozzanat pedig nem más, mint a személyazonosítás. A fejezetben a személyazonosítás nem egy kódösített fogalomrendszeren, elméleti síkon ábrázolva kerül bemutatásra, hanem rendkívül gyakorlatiasan, egyfajta iránymutatásként megvilágítva. Megismerhetjük a szabályos (vagy legalábbis követendő) személyazonosítás sorrendjét, a végrehajtás során biztosított lehetőségeket, amelyek taxatívén kerülnek bemutatásra. A fejezetben a személyazonosítást befolyásoló objektív és szubjektív tényezők rendszertanát is megtaláljuk, mely ténylegesen egyedivé teszi a témát, ráadásul nemcsak az olvasóra zúdítva a felsorolást, hanem azokat külön-külön kiemelve magyarázza el és meg, zsinórmértékül szolgálva a helyes végrehajtáshoz, illetve a megfelelő körülmények megteremtéséhez. Önmagában ez a fejezet a konkrét ellenőrzést, személyazonosítást végrehajtók számára egy jól követhető, munkájukat segítő és támogató összefoglaló.

A kötet legértékesebb és egyben legérdekesebb része, ahol részletesen, egyenként bemutatásra kerülnek az egyes biometrikus eljárások. Nem gondoltam volna, hogy ennyiféle képpen mérhető az emberi test. Igaz – mint ahogy azt a szerző is leszögezi – nem minden eljárás alkalmazható (eredményesen) a rendészeti célú ellenőrzések területén, de ami vizsgálatot érdemel, az bemutatásra kerül. Az egyes eljárási módok ismertetése együtt jár jól strukturált ábrákkal, okos és hasznos magyarázatokkal, jelzésrendszerekkel. A monográfiában itt található az a kapcsolati pont, amely szélesebb olvasói réteg érdeklődésére tarthat számot. Kedves fociőrült olvasó! Lényeg, hogy nem kell félned a „vénaszkennertől”, csak egy kicsit olvass utána! Itt most megetheted.

A monográfia tudományos értékét adják a következtetések, amelyek közül mindenképpen érdemes megemlíteni a rendészeti célú biometrikus személyazonosítás összehasonlító mátrixát (hát igen, ilyen kifejezések is vannak benne). Mint ahogy az életben szinte minden ábrázolható mátrix hálózatban, úgy ez is, és ez ténylegesen, egyetlen féloldalas táblázatban áttekinthetővé és megérthetővé teszi a személyazonosításhoz kapcsolható egyes eljárások és szempontrendszerek közötti összefüggést, amelyek eredménye egyértelműen, színek alapján leolvasható és dekódolható.

A biometriához kapcsolódó ismeretek tárháza ma már tényleg hatalmas, elegendő csak a monográfia végén felsorolt, könyvekre, forrásgyűjteményekre, tudományos-szakmai közleményekre egy pillantást vetni. Valószínűleg nem teljes vertikumban sorolja fel a jelenleg elérhető, biometriával kapcsolatos ismereteket, ugyanakkor a mintegy 105 különböző forrás átolvasása, tartalmának megismerése bízton állítható, hogy megfelelő szakmai kompetenciák megléte mellett bárkiből a téma szakértőjét varázsolhatja. Az is vitathatatlan hogy a felsorolt forrásjegyzékek csak egy nagyon kis része idegen nyelvű, amely viszont a valóságban lényegesen jóval nagyobb halmaz lehet, ugyanakkor például a német kiadású biometriai kézikönyvek jelentős alapismeretek elsajátítását teszik lehetővé. A forrásjegyzék egyik óriási előnye azonban az, hogy a hazai közönség részére, magyar nyelven teszi lehetővé a források felkutatását, a plusz ismeretek elsajátítása iránti igény kielégítését. Mindezt nem csak a szakmai öncélúságot előtérbe helyező köz- és határrendészeti felhasználásra koncentrálva, hanem az élet (és tudomány) minden más területét is becsatolva, úgy mint az orvostudomány, a gazdaságtudomány, a rendszertudomány területeit, a katonai, biztonságpolitikai doktrínákat vagy a mérnöki tudományokat, de emellett még foglalkozik azok pszichológiai sőt, filozófiai megközelítésével is. Mondhatni: így teljes a kép.

A műnek külön értéke az ujjnyomat-leolvasási technikák magyarázatára (most már én is értem a biometriát) vonatkozó melléklet, vagy a biometrikus adatokat tartalmazó útlevelek ellenőrzési metodikájára vonatkozó ajánlás, amely mind a gyakorlatban, mind az elméleti felkészítés során kiválóan alkalmazható. Végezetül a megjelenést lehetővé tévő kiadóról. A Dialóg Campus Kiadó által felkarolt kiadványoknak van egy óriási előnyük. Mind az adott tudományterületen dolgozó vagy az iránt érdeklődők, mind az új információkra éhes nagyközönség számára hiteles, érdekes, olvasmányos, megalapozott és hasznosítható információkat tartalmaznak, így a kiadó neve eleve garancia a minőségre.

A jövő iránya hármas: a mesterséges intelligencia, a robotika és a biometria. A filmekben mind a rossz, mind a jó oldal már évtizedek óta használja ezeket. Eljött az idő a valóság mindennapjaiban való alkalmazásukhoz is. Kétségtelen, hogy az élet néhány területe jelentősen előrelépett ezek alkalmazásában (informatika, hadviselés, terrorizmus) és itt az ideje annak is, hogy a rendészeti szervek munkáját is a lehető leghatékonyabban támogassák ezek a rendszerek. A monográfia most az egyikre, a biometriára koncentrálva

mutatja be azok lehetséges (sőt szerintem kötelező) alkalmazási lehetőségét. Önmagában azonban nem elegendő a műben leírtak megismerése, azt át kell ültetni az élet, esetünkben a rendészeti tevékenység mindennapjaira, az azokban rejlő lehetőségeket messzemenően ki kell aknázni. A monográfiában a fejlődésre vonatkozó utalást olvashatunk a befejezésben is: „... a biometrikus adatok alapján történő személyazonosításnak a bűnügyi munkában már hagyománya van, de a rendészeti célú személyazonosításban „egy új korszak” kezdetét jelenti...”. Ugyanakkor a szerző (talán túlzottan is) hamar lándzsát tör a fejlődés üteme mellett azzal, amikor kijelenti, hogy „A rendészeti célú alkalmazás során az arckép- és az ujjnyomat alapú személyazonosítási eljárás az, ami összhangban van az elérni kívánt céllal.” Megfontolásra javaslom ezt a kijelentést, hiszen az egyén fizikai tulajdonságainak mérhetősége még koránt sincs feltárva.

Bízatom a szerzőt – mint a rendészeti célú biometria alkalmazás egyik hazai potentátját –, hogy ne sokat várokoztasson minket, olvasókat, a terület iránt érdeklődőket az újabb és újabb tudományosan érdekes, de kétségkívül a témába vágóan értékes, újabb kutatási eredmények publikálásával. A jövő elkezdődött! E recenzió megírására készülve volt olvasható a www.newtechnology.hu honlapon egy cikk a „szív-aláírás” fejlesztéséről, amely a biometrián alapuló személyazonosítás tekintetében újabb távlatokat nyithat és nemcsak a bankszektor, vagy a Pentagon számára, hanem akár a biztonságért hétköznapi értelemben felelős rendészeti szervek mindannapokban végzett munkájának támogatásában is.

Végezetül Post Scriptumként kell megjegyeznem a mű egyetlen hibáját: sajnos nem én írtam...